

УДК 657.6:658.14.17

Туз О.К.

*магістр обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету*

Бурковська А.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Миколаївського національного аграрного університету***ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ
ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА****THE ORGANIZATION OF INTERNAL CONTROL
OF ENTERPRISE FINANCIAL RESULTS****АНОТАЦІЯ**

У статті проведено аналіз досліджень у сфері контролю фінансових результатів, обґрунтовано механізм організації системи внутрішнього контролю господарської діяльності підприємства та виокремлено основні етапи контролю задля забезпечення перевірки інформації на всіх етапах облікового циклу підприємства, визначено основні групи показників, за якими доцільно вести спостереження протягом виробничого процесу, а також висвітлено переваги створення ефективної системи внутрішнього контролю.

Ключові слова: фінансовий результат, внутрішній контроль, попередній, поточний, наступний контроль.

АННОТАЦИЯ

В статье проведен анализ исследований в сфере контроля финансовых результатов, обоснован механизм организации системы внутреннего контроля хозяйственной деятельности предприятия и выделены основные этапы контроля для обеспечения проверки информации на всех этапах учетного цикла предприятия, определены основные группы показателей, по которым целесообразно вести наблюдение в течение производственного процесса, а также выделены преимущества создания эффективной системы внутреннего контроля.

Ключевые слова: финансовый результат, внутренний контроль, предварительный, текущий, последующий контроль.

ANNOTATION

The article analyzed research on control of financial results, investigated the mechanism of the system of internal control of business enterprises and defined the main stages of control to ensure the verification of information on all stages of the company cycle, identifies the main groups of indicators, which should be observed during the production process, and discovered the benefits of an effective system of internal control.

Keywords: financial performance, internal controls, previous control, current control, next control.

Постановка проблеми. Активна діяльність підприємства характеризується фінансовими результатами. На сьогоднішній день зростає роль контролю в системі управління суб'єктом господарювання. Від розрахунку та вивчення комплексу показників, що відображають різні аспекти діяльності підприємства, залежить ефективність управлінських рішень. Традиційні форми та методи контролю не завжди ефективні і часто не можуть бути використані для виявлення непродуктивних витрат та неефективного використання прибутку. Доходи і витрати, які формують фінансовий результат підприємства, є специфічним об'єктом контролю і потребують особливої уваги як з боку держави, так і на

рівні підприємства. Адже від того, чи правильно здійснюється визначення фінансового результату, залежать поповнення державного бюджету країни та розвиток суб'єкта господарювання. За результатами достовірної оцінки фінансових результатів керівництво підприємства може розробити заходи з покращення структури капіталу, підвищення рентабельності, а також виявити резерви і попередити виникнення можливої фінансової кризи. За таких обставин удосконалення механізму організації внутрішнього контролю фінансових результатів на підприємстві набуває важливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток наукової думки щодо внутрішнього контролю фінансових результатів зробили такі вчені, як Т.А. Бутинець, Н.В. Карпова, Т.А. Мірошниченко, В.К. Паулі, Н.В. Уткіна, О.П. Феценко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У працях сучасних фахівців та науковців розглядається проблематика лише окремих методів чи завдань внутрішнього контролю фінансових результатів. Саме тому дане питання потребує подальших системних досліджень.

Мета статті полягає у з'ясуванні проблемних питань, а також розробці механізму здійснення внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для ефективного управління діяльністю власники й управлінці повинні мати таку економічну інформацію, яка б відповідала їхнім потребам. На підприємстві кожна здійснена господарська операція має безпосередній вплив на кінцевий результат господарювання. Саме тому внутрішній контроль фінансових результатів повинен охоплювати моніторинг всієї діяльності підприємства. Для повного та ефективного контролю фінансових результатів недостатнім буде лише прослідкувати за правильною обчислення прибутку (збитку), який отримало підприємство за певний період, проаналізувати причини його зміни в порівнянні з

аналогічними показниками минулих років чи нормативними показниками, а дуже важливим є контроль протягом всіх циклів діяльності. Це дасть змогу здійснювати вплив на результат господарювання, оцінювати ефективність дій та переглядати прийняті рішення.

Пропозиції та рекомендації щодо удосконалення контролю фінансових результатів, наведені вітчизняними науковцями, передбачають формування системи внутрішнього контролю, яка б забезпечувала зниження ймовірності виникнення помилок в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, а також своєчасного їх усунення.

В наукових працях вчених контроль фінансових результатів досліджується в частині:

– удосконалення інформаційного забезпечення внутрішнього контролю (розроблено концепцію створення єдиної інформаційної системи внутрішнього контролю на основі інтеграції видів обліку, використання корпоративної інформаційної системи в якості інформаційної бази внутрішнього контролю фінансових результатів) [2];

– моніторингу фінансових результатів через призму активів, зобов'язань, власного капіталу з метою зниження ймовірності виникнення навмисних та ненавмисних помилок в обліку та звітності, а також своєчасного їх усунення [5];

– пропозиції щодо алгоритму системи внутрішнього контролю фінансових результатів, що включає перевірку правильності відображення фінансового результату в обліку, достовірності розрахунків за податком на прибуток [2].

Вважаємо, що внутрішній контроль, крім процесу перевірки функціональної діяльності суб'єкту господарювання, повинен також включати надання пропозицій керівництву підприємства щодо ефективного використання всіх наявних ресурсів, а також розробку оптимальних, дієвих, результативних управлінських рішень.

Для удосконалення організації системи внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємств ми виділили проблемні питання, які потребують подальшого дослідження та обґрунтування:

1) забезпечення внутрішнього контролю фінансових результатів через визначення суб'єктів, об'єктів, завдань та особливостей інформаційного забезпечення;

2) визначення факторів, які впливають на побудову системи внутрішнього контролю фінансових результатів.

Важливим етапом вирішення визначених вище проблемних питань є формування механізму внутрішнього контролю фінансових результатів. У наукових дослідженнях Т.А. Бутинець «механізм внутрішнього контролю – це система мотиваційних, ресурсних, правових, управлінських та організаційно-технічних факторів, використання яких забезпечує визнане співробітниками підприємства завершення конкретних дій господарських відносин. Він спрямований на створення умов гарантова-

ного виконання обов'язків кожним менеджером, своєчасної і повної реалізації внутрішніх вимог та забезпечення ефективної діяльності всіх складових в процесі роботи підприємства. Основною корисною його функцією є задоволення інтересів і потреб всіх учасників складних господарських відносин» [1].

Тобто механізм внутрішнього контролю забезпечує здійснення господарської діяльності підприємства.

Контроль фінансових результатів охоплює всі етапи господарювання, всі цикли діяльності і не може існувати окремо від контролю всієї діяльності підприємства. В світовій господарській практиці існує аксіома: «Внутрішній контроль повинен існувати на всіх рівнях організації, так як неможливо делегувати вниз відповідальність за контроль» [4]. Тому, на нашу думку, механізм внутрішнього контролю фінансових результатів має забезпечити здійснення попереднього, поточного та наступного контролю, що забезпечить перевірку облікової інформації на всіх етапах облікового циклу підприємства, надасть оперативну інформацію про доходи, витрати та фінансові результати.

Всі ці види контролю схожі, оскільки мають одну і ту ж мету: сприяти тому, щоб фактично отримані показники були якомога ближчими до планових. Розрізняються вони тільки часом здійснення.

Попередній контроль має на меті визначення основних вимог щодо формування, розподілу та використання фінансових результатів. Важливим засобом попереднього контролю фінансових результатів є бюджет, який дозволяє виконати функцію планування. На стадії планування реалізуються наступні контрольні функції: оцінка раціональності можливих варіантів планів рішень, відповідність планових рішень прийнятним установкам та орієнтирам, а також загальна стратегія діяльності підприємства.

Поточний контроль здійснюється безпосередньо в процесі виконання робіт і включає застосування методів та процедур відповідно до поставлених цілей підприємства. Регулярна перевірка та обговорення проблем і пропозицій щодо удосконалення роботи дозволять виключити небажані відхилення від плану.

Хоча наступний контроль здійснюється надто пізно, щоб відреагувати на проблеми у момент їх виникнення і не може активно впливати на діяльність, яка здійснювалася неправильно, проте він має важливу функцію – надає керівництву організації інформацію, необхідну для планування у разі, якщо аналогічні роботи передбачається проводити в майбутньому.

Варто відмітити, що важливою процедурою системи внутрішнього контролю є облік витрат та доходів за центрами відповідальності та центрами витрат. Облік за центрами відповідальності дозволяє формувати показники, що характеризують вклад окремих підрозділів в кінцевий результат діяльності підприємства. При цьому

підрозділи повинні користуватися більшою самостійністю. Керівникам структурних підрозділів необхідно відчувати себе підприємцями, а не просто виконавцями, що стане потужним стимулом для розвитку потенціалу організації.

Для забезпечення ефективного функціонування системи внутрішнього контролю фінансових результатів доцільно прослідкувати діяльність суб'єктів господарювання протягом виробничого процесу за показниками:

1) майнового стану, які характеризують стан та структуру підприємства у сукупності із джерелами їх покриття;

2) ліквідності, які дозволяють оцінити спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші та швидкість здійснення цього перетворення;

3) платоспроможності (фінансової стійкості) – характеризують структуру джерел фінансування ресурсів, ступінь фінансової стійкості та незалежності підприємства;

4) ділової активності, що дають змогу проаналізувати ефективність основної діяльності за допомогою визначення швидкості обертання фінансових ресурсів підприємства;

5) прибутковості (рентабельності) – ефективність діяльності підприємства в цілому, дохідність різних напрямів його діяльності, рівень окупності витрат [6].

Створення ефективної системи внутрішнього контролю на підприємстві дозволить:

– забезпечити підприємству максимальну фінансову стійкість та розвиток;

– зберегти, а також раціонально використати ресурси й потенціал підприємства;

– своєчасно виявити та мінімізувати комерційні, фінансові та інші ризики в управлінні підприємством;

– сформувати адекватну сучасним, постійно змінним умовам господарювання систему інформаційного забезпечення всіх рівнів управління, що дозволить своєчасно адаптувати функціонування підприємства до змін внутрішнього та зовнішнього середовища [1].

Механізм внутрішнього контролю повинен забезпечувати та сприяти формуванню позитивного результату діяльності підприємства, раціональному використанню наявних матеріальних, трудових та грошових ресурсів, ефективному управлінню рівнем продажу, асортиментом та собівартістю виготовленої продукції,

сприяти отриманню своєчасної інформації для прийняття дієвих та результативних управлінських рішень, що забезпечить конкурентоспроможність фірми на ринку.

Висновки. Організація системи внутрішнього контролю фінансових результатів – важлива умова ефективного попередження та своєчасного виявлення й усунення помилок та відхилень в діяльності підприємства, що сприятиме покращенню діяльності господарюючих суб'єктів. Найбільш раціональним та ефективним є поділ системи внутрішнього контролю фінансових результатів на три етапи – попередній, поточний та наступний контроль, що дозволить розширити процес моніторингу фінансових результатів та здійснювати більш деталізований контрольний процес витрат та доходів за місцями їх виникнення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бутинець Т.А. Контроль внутрішньогосподарський чи внутрішній? / Т.А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз». – Житомир: ЖДТУ. – 2009. – № 2 (14). – С. 5–17.
2. Карпова Н.В. Методические аспекты учета и внутреннего контроля финансовых результатов в организациях оптовой торговли / Н.В. Карпова. – Москва, 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/metodicheskie-aspekty-ucheta-i-vnutrennego-kontrolya-finansovykh-rezultatov-v-organizatsiyak>.
3. Мірошніченко Т.А. Організація внутрішнього контролю над інвестиційною діяльністю / Т.А. Мірошніченко // Нова модель економічного росту: науково-теоретичні проблеми та механізм реалізації: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Персиановський, 22–24 квітня 2014 р.). – 2014. – Т. 1. – С. 158–163.
4. Паулі В.К. Основні положення організації внутрішнього аудиту діяльності енергопідприємств / В.К. Паулі, С.Б. Сидоров // Енергетик. – 2000. – № 5. – С. 20–22.
5. Уткіна Н.В. Облік і контроль фінансових результатів діяльності підприємств: теорія, методика, організація / Н.В. Уткіна // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит / Н.В. Уткіна. – Київ, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2008/08unvrpd.zip>.
6. Феценко О.П. Розрахунок показників фінансового стану господарських товариств з урахуванням нових форм фінансової звітності / О.П. Феценко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 2. – С. 229–236.